

XX wiek, HISTORIA POLSKI, Szkoła podstawowa i średnia

Opis źródła:

Nowa Reforma - dziennik ukazujący się w Krakowie w latach 1882-1928. Związany był z obozem demokratycznym. Na łamach Nowej Reformy publikowane były w częściach Syzyfowe Prace Stefana Żeromskiego. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem jednego z artykułów pt. "Otwarcie Izby Ustawodawczych" i mówił, pokrótce, o konsekwencjach reformy Grabskiego, jak również wychwalał Józefa Piłsudskiego oraz jego działania.

Miejsce i data wydania:

Kraków 1928, nr 72

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Oryginał znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej.

https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/230689/edition/219172/content?format_id=2

Tekst źródła (fragment):

[...] Złoty zaczął padać z katastrofalną szybkością. Widmo ponownej inflacji, tym razem już całkiem beznadziejnej, rysowało się coraz wyraźniej na horyzoncie. Przerażony swem dziełem Grabski porzucił pewnego dnia stanowisko i władzę, a stronnictwa sejmowe zamiast ratować państwo przed katastrofą gospodarczą, a za nią polityczną, zaczęły znowu walczyć o władzę. W tym momencie na widownię wystąpił Marszałek Piłsudski, dokonując zamachu majowego. Przerażony tym zamachem Sejm, wysmagany przez Marszałka publicznie wypowiedzianymi słowami niezmiernie ostremi, co rychlej a probował zamach, powierzając godność Prezydenta Rzeczypospolitej najpierw Marszałkowi Piłsudskiemu, a gdy ten nie przyjął, wskazanemu przez niego profesorowi Mościckiemu. Mimo tej bardzo niehonorowej kapitulacji stronnictwa sejmowe ochłonawszy z pierwszego przestradchu, wróciły do swych obyczajów i narowów, podjęły na nowo walkę z rządem Marszałka Piłsudskiego, walkę prowadzoną bez wszelkiej większej i rozumniejszej idei małemi podjazdowymi środkami. Walka ta od pierwszej chwili beznadziejna doprowadziła Sejm do ostatecznego poniżenia, narażając samą zasadę naczelną demokracji parlamentarnej w Polsce na bardzo poważne niebezpieczeństwo. Tylko dzięki patriotyzmowi i rozumowi stanu Marszałka Piłsudskiego, w którego rękę znalazła się cała faktyczna władza, zasada demokracji parlamentarnej nie została w Polsce pogrzebana, lecz przeciwnie utrzymana i podkreślona niejako przez rozpisanie nowych wyborów na tych samych co poprzednie zasadach. [...]

Słowniczek pojęć:

Przewrót majowy - zbrojny zamach stanu w Polsce, przeprowadzony przez Józefa Piłsudskiego w dniach 12-15 maja 1926 roku.

Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Przewr%C3%B3t_majowy

Józef Piłsudski - polski działacz niepodległościowy, polityk, żołnierz, pierwszy marszałek Polski, Naczelnik Państwa w latach 1918-1922.

Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pi%C5%82sudski

Sanacja - potoczna nazwa obozu rządzącego w II Rzeczypospolitej w latach 1926 - 1939, powstałego oraz funkcjonującego początkowo pod przywództwem Józefa Piłsudskiego.

Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Sanacja>

Władysław Grabski - działacz społeczny i niepodległościowy, minister skarbu w kilku okresach istnienia II RP.

Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_Grabski

Reforma walutowa Grabskiego - wprowadzona 1 kwietnia 1924 roku reforma walutowa, mająca na celu opanowanie panującej w kraju hiperinflacji. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_walutowa_W%C5%82adys%C5%82awa_Grabskiego

Marka polska - waluta obowiązująca na terenach zaboru niemieckiego, a następnie w II Rzeczypospolitej. W wyniku reformy pieniężnej z 29 kwietnia 1924 roku marka polska została zastąpiona przez polskiego złotego.

Ignacy Mościcki - chemik, polityk, naukowiec, wynalazca. W latach 1926 - 1939 trzeci prezydent Polski. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Ignacy_Mo%C5%9Bcicki

Pytania do źródła:

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. Jaki stosunek ma autor fragmentu przedstawionego wyżej artykułu do działań Józefa Piłsudskiego? Jak ocenia przewrót majowy? Wskaż fragment w tekście.
2. Jakie reformy przeprowadził Władysław Grabski i jakie były ich konsekwencje? Jakie były przyczyny wprowadzenia takich reform?
3. Jakie stronnictwa rządziły Polską przed przewrotem majowym, a jakie po przewrocie? Jakie były przyczyny przewrotu majowego?

Pytania do uczniów szkoły podstawowej:

1. Jakie były przyczyny przeprowadzenia przewrotu majowego? Kto był jego inicjatorem?
Jakie były skutki przewrotu?

2. Czym charakteryzowały się rządy Sanacji w Polsce? Kto, faktycznie, stał na czele II Rzeczypospolitej w tamtym czasie?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania należy zwrócić uwagę na to, w jakiej sytuacji znajdowała się Rzeczpospolita w pierwszej dekadzie po zakończeniu I wojny światowej. Był to czas dość trudny, czas budowania ponownej tożsamości narodowej, opartej na konkretnym modelu państwa. Wiele jednak ugrupowań politycznych pragnęło wprowadzić swoje wizje rozwoju kraju, stąd wynikał często brak efektywności parlamentu.

Przewrót majowy natomiast był, częściowo, przejawem niezadowolenia kręgów wojskowych z braku efektywności w rządzeniu Rzeczpospolitą.

Najważniejsze cezury:

1 kwietnia 1924 - reforma walutowa Władysława Grabskiego

12-15 maja 1926 - przewrót majowy

Literatura pomocnicza:

Kaczmarek R., *Historia Polski 1914 - 1989*, Warszawa 2010.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk